

Система виховної роботи Тернопільської спеціальної школи Тернопільської обласної ради

Виконуючи завдання і реалізуючи основні принципи виховної роботи, педагогічний колектив Тернопільської спеціальної школи орієнтується на відповідну нормативно-правову базу, а саме: закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р), Стратегію національно-патріотичного виховання (затверджену Указом Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019), Конвенцію про права дитини, Декларацію прав дитини, Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів, Орієнтовну програму позакласної виховної роботи у школі-інтернаті для дітей зі зниженим слухом (схвалено науково-методичною радою ТОКІППО (протокол №1 від 23 лютого 2009 року), методичними рекомендаціями МОН та нормативно-правовими актами, документами Міністерства освіти і науки України, управління освіти і науки Тернопільської державної адміністрації.

На початок 2021/2022 навчального року було розроблено та затверджено план виховної роботи школи загалом та плани виховної роботи класних керівників і вихователів 1-12 класів. Ці плани охоплюють усі напрямки виховання: патріотичне, правове, моральне, художньо-естетичне, трудове, фізичне, екологічне, превентивне та включають в себе календарні, традиційні шкільні свята, виховні години, години класного керівника, конкурси, змагання, участь у позашкільних заходах.

Виховний процес у закладі освіти протягом навчального року спрямовується на реалізацію виховної теми школи «Використання передових технологій у вихованні дитини з особливими освітніми потребами, як умови формування людини громадянського суспільства». Виховна робота у школі спрямована на вирішення науково-методичної проблеми: «Впровадження інновацій в систему виховної роботи школи як засіб розвитку особистості, соціально-педагогічної реабілітації та інтеграції у сучасне суспільство учнів з особливими освітніми потребами» за Основними орієнтирами виховання учнів 1-11 класів:

- ціннісне ставлення особистості до себе;
- ціннісне ставлення особистості до сім'ї, родини, людей;
- ціннісне ставлення особистості до праці;
- ціннісне ставлення особистості до природи;
- ціннісне ставлення особистості до культури і мистецтва;
- ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави.

Над реалізацією мети і завдань виховної роботи закладу працюють класні керівники, вихователі, педагог-організатор, практичний психолог, соціальний педагог, заступник директора з виховної роботи. Реалізуючи тему виховної роботи, педагоги школи використовують різноманітні форми та методи роботи. Пріоритетними напрямками виховної роботи у навчальному році визначено:

- формування в учнів особистих рис громадян України, національної самосвідомості, виховання любові до рідного краю, свого народу, шанобливе ставлення до його культури, повагу, толерантне ставлення до культури всіх національностей, які проживають в Україні;
- виховання духовної культури особистості;
- виховання поваги до Конституції, законодавства України, державної символіки; реалізація регіональних програм в галузі освіти;
- формування високої мовної культури, оволодіння українською мовою;
- утвердження принципів загальнолюдської моралі на основі відновлення історичної пам'яті;
- збагачення народних традицій, звичаїв;
- виховання свідомого ставлення до навчання, розвиток пізнавальної активності і культури розумової праці учнів з особливими освітніми потребами;
- формування творчої працелюбної особистості, виховання цивілізованого господаря;
- забезпечення повноцінного фізичного розвитку учнів, охорони та зміцнення здоров'я;
- формування екологічної культури учнів, гармонії її відносин з природою;

- створення умов для творчого розвитку природних обдарувань дитини, залучення учнів до різноманітної діяльності;
- посилення уваги до питань морально-етичного виховання, створення системи успішної профілактики відхилень у поведінці учнів;
- підпорядкування змісту, форм і методів роботи визнанню особистості дитини як найвищої соціальної цінності;
- створення умов для соціального захисту дітей, особливо дітей-сиріт та дітей, що залишились без батьківського піклування;
- зміцнення служби соціальної та психолого-педагогічної допомоги дітям, батькам, сім'ям;
- організація педагогічно-доцільної системи учнівського самоврядування, колективне планування діяльності педагогів та учнів.

Вся виховна робота у школі направлена на створення сприятливих умов для всебічного розвитку дітей на кожному з вікових етапів, їх адаптації в соціумі, формування демократичного світогляду, ціннісних орієнтирів, засвоєння морально-етичних норм, сприйняття власної індивідуальності, впевненості в собі, на усвідомленому виборі здорового способу життя, на осмисленні самовизначення у виборі професії, на пропаганду духовних надбань українського народу, на виховання любові до рідної землі, мови, на формування правової культури, негативного ставлення до протиправних діянь, розвиток учнівського самоврядування, співпрацю з батьками, з закладами охорони здоров'я та громадськими організаціями. Педагогічний колектив створює сприятливі умови для підвищення рівня виховного процесу.

Адміністрацією та педагогічним колективом школи створено систему виховної роботи, структура якої забезпечує реалізацію завдань всіх її напрямів через проведення різних форм виховної роботи під час навчальних занять і у позаурочний час, впровадження інноваційних технологій, розвиток творчих здібностей учасників освітнього процесу, роботу органів учнівського самоврядування, співпрацю школи, учнів і батьків.

При організації виховної діяльності педагоги школи орієнтуються на потреби учня в освітньому процесі та на формування в його особистості загальнолюдських цінностей, зокрема морально-етичних (гідності, чесності, справедливості, турботи, поваги до життя, поваги до себе та інших людей), соціально-політичних (свободи, демократії, поваги до рідної мови і культури, патріотизму, шанобливого ставлення до довкілля, поваги до закону, солідарності, відповідальності). Протягом начального року проводиться робота з виховання патріота з активною життєвою позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини. Традиційно в школі відзначаються важливі пам'ятні та ювілейні дати, а саме:

- День захисника України.
- День української писемності й мови.
- Дня Гідності та Свободи.
- Дня пам'яті жертв Голодомору та політичних репресій.
- День пам'яті Героїв Крут.
- День Збройних Сил України.
- День Героїв Небесної Сотні.
- День пам'яті та примирення.

Протягом навчального року проводяться заходи з нагоди днів народжень видатних українських діячів літератури, культури, мистецтва. В освітньому закладі постійно проводяться заходи, спрямовані на збереження і пропаганду історико-культурної спадщини українського народу (з нагоди Дня українського козацтва, Дня Святого Миколая, Великодня тощо). Також у школі відбуваються заходи з нагоди відзначення Міжнародного дня людей похилого віку та Всесвітнього дня людей з інвалідністю. Під час організації вищезазначених заходів педагогічні працівники дотримуються приписів наказу Міністерства освіти і науки від 07.09.2000 № 439 «Про затвердження Рекомендацій щодо використання державної символіки в навчальних закладах України».

Формуючи ціннісне ставлення до суспільства і держави, утворюючи почуття патріотизму, духовності, моральності та загальнолюдських життєвих принципів в учнівському

середовищі, зберігаючи історичну пам'ять про свій народ, рідний край, його здобутки і втрати, традиції, що мають визначальне місце в суспільному процесі, плануються проводяться:

- тематичний тиждень «Всім серцем любіть Україну свою і вічні ми будемо з нею».

- З метою героїзації осіб, що віддали своє життя за незалежність України, у кожному класі під керівництвом вихователів, класних керівників та вчителів історії, проводяться колективні творчі справи (КТС), продовжується робота з реалізації проєктів «З Україною у серці», «У моєму серці Україна», «Наші земляки – учасники АТО», «Пам'ятай про тих, хто віддав своє життя за те, щоб існувала наша держава», «Моя родина на захисті моєї Батьківщини», «Вони нагороджені державними та урядовими нагородами» тощо.

- У зв'язку з відзначенням Дня партизанської слави проводиться тиждень «Роки над пам'яттю невіддані».

- До Дня українського козацтва та Дня захисника Вітчизни вже традиційно у нашій школі організовується спортивне свято «Козацькі забави».

- КТС «Вивчай і знай свій рідний край» в рамках Всеукраїнського руху учнівської молоді «Моя земля – земля моїх батьків».

- З нагоди відзначення Дня Гідності та Свободи у кожному класі проводяться виховні години, відеолекторії. Біля пам'ятника Героям Небесної Сотні учні вшановують загиблих хвилиною мовчання. У патріотичному куточку школи проводяться флешмоби, присвячені Дню Гідності та Свободи.

- До Дня пам'яті жертв Голодомору та політичних репресій проводяться інформаційно-просвітницькі години на тему: «Ціна життя», акції «Запали свічку». У шкільній бібліотеці оформляється книжкова виставка на тему: «Злочин проти нації».

- З нагоди відзначення Дня Соборності України проводяться виховні години «Соборна мати Україна, одна на всіх як оберіг», «Захід, Схід – одна країна. Це соборна Україна».

- Інформаційні години до дня пам'яті Героїв Крут на тему «Під Крутами сніг і пронизливий вітер у січні голосить, ридає, гуде».

- Перегляд фільму «Луганський форпост» (напередодні Дня Збройних Сил України).

- У рамках місячника національно-патріотичного виховання проводяться КТС: «Українські звичаї і традиції», «Звичай моєї родини»; виставка-конкурс українських оберегів, вечір відпочинку для старшокласників «Вечір на Андрія», свято «У гості приходять святий Миколай» та вечір коляди.

- До Дня Пам'яті і Примирення вихователі організовують екскурсію у парк Слави, проводять бесіди на тему «Пам'ятаємо. Перемагаємо».

- Упродовж року учні школи відвідують історико-меморіальний музей політичних в'язнів.

- До Всесвітнього Дня вишиванки проводиться флешмоб «Я іду у вишиванці».

- У школі діє патріотичний клуб «Оберіг» (педагог-організатор Грім А. Б., вчителі історії).

- В рамках Всеукраїнського руху «Моя земля – земля моїх батьків» учні школи разом з класними керівниками, вихователями і батьками відвідувати визначні місця нашої країни.

Заступником директора з виховної роботи, вихователями, класними керівниками, практичним психологом і соціальним педагогом у школі проводиться активна **робота з розвитку правової свідомості**, яка виявляється в усвідомленні особистістю своїх прав, свобод, обов'язків, свідомому ставленні до законів та державної влади. З цією метою організовуються онлайн-зустрічі учнів школи з представниками Центру безоплатної правової допомоги, Коростіль Марією Петрівною, тренером НТН «Ла Страда-Україна», представниками Головного управління національної поліції у Тернопільській області, Тернопільського міського та обласного центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Належним чином проводиться робота із залучення учнів до занять у гуртках і заняттях за інтересами. Для цього залучаються позашкільні установи: обласний центр технічної творчості, обласний екологічний центр, обласний центр з фізичної культури для осіб з інвалідністю ІНВАСПОРТ. Учні нашого закладу активно відвідують заняття з плавання і досягають хороших результатів.

Налагоджена спільна робота зі службою у справах дітей Тернопільської державної адміністрації, з кримінальною поліцією з питань стану роботи з профілактики та запобігання правопорушень. Упродовж року проводяться спільні заходи з метою формування у вихованців

правової культури.

У школі діє рада з профілактики правопорушень (заступник директора з виховної роботи).

Однією із задач виховної роботи школи також є **формування ціннісного ставлення до себе** (вміння цінувати себе як унікальну та неповторну особистість, знати наслідки негативного впливу шкідливих звичок на здоров'я, прагнення бути фізично здоровою людиною). У зв'язку з цим протягом року з учнями проводяться різноманітні бесіди, ігри, усні журнали, вікторини (1-8 класи), диспути, «круглі столи», дискусії, тренінги (9-12 класи). До проведення профілактичної роботи з попередження шкідливих звичок заступником директора з виховної роботи та практичним психологом, соціальним педагогом запрошуюються представники обласного Центру «Здоров'я», спеціалісти медичних закладів міста, тренера НТН «Ла Страда-Україна» Коростіль М.П., представники БФ «Родина». У закладі діє проєкт «Безпечна школа», мета якого – створити школу дружню до дитини без приниження і образ, школу, яка сприяє збереженню гідності дитини, школу, яка виховує вміння розуміти один одного. У зв'язку із продовженням карантину, проводиться систематична виховна робота з метою роз'яснення, як поширюється коронавірус COVID-19, які симптоми захворювання, як діяти у випадку контакту з ймовірно хворим, та як уберегтися від зараження.

Виховними досягненнями у формуванні **ціннісного ставлення до сім'ї, родини, людей** є знання та розуміння особистих, родинних, громадянських, національних та загальнолюдських цінностей, уміння співпрацювати з іншими, працювати в групі та колективі, уміння прощати та просити вибачення, єдність моральної свідомості та поведінки, єдність слова і діла. У зв'язку з цим у кожному класі проводяться родинні свята, бесіди, виховні заняття, конкурси.

Відповідно до плану роботи школи та за необхідності, проводиться робота з батьками (загальношкільні та класні батьківські збори, засідання ради школи, групові та індивідуальні консультації, батьківський всеобуч, «засідання круглих столів» тощо (з дотриманням карантинних обмежень

Виховними завданнями щодо формування **ціннісного ставлення до праці** є усвідомлення соціальної значимості праці в житті людини, повага до людей праці, формування навичок самообслуговуючої та суспільно-корисної праці. Для цього у школі проводяться різні форми трудової діяльності: чергування у класах, спальних кімнатах, у їдальні, у куточку природи, господарсько-побутова праця на території школи, рольові ігри, бесіди, усні журнали, родинні свята. З метою профінформації та профорієнтації старшокласників заступником директора з виховної роботи, практичним психологом, соціальним педагогом та вчителями трудового навчання організуються віртуальні екскурсії на підприємства і установи, відеопрезентації професій і спеціальностей зустрічі в онлайн-форматі. Найулюбленішими формами роботи для учнів стали майстер-класи.

Усвідомлення учнями себе як невід'ємної частини природи, виховання в учнів бережливого ставлення до природи є виховними досягненнями роботи школи щодо формування **ціннісного ставлення до природи**. У зв'язку з цим у жовтні 2021 року проведено місячник ціннісного ставлення до природи. У класах проведено ряд позакласних заходів на екологічну тематику. У рамках екологічного виховання у 2020/2021 навчальному році відбулись трудові екологічні десанти з покращення та благоустрою прилеглої до школи території, місячник з благоустрою. Плідно працювали і старшокласники, приводячи до ладу пришкільну територію та висаджуючи разом з волонтерами багаторічні квіти. Десятикласники, на згадку про роки навчання у школі, посадили дерева. У зимовий період проводяться акції «Допоможемо птахам» (1-6 класи).

Ціннісне ставлення до мистецтва формується у процесі естетичного виховання і виявляється у відповідній ерудиції, широкому спектрі естетичних почуттів, діях і вчинках, пов'язаних з мистецтвом. Особистість, якій властиве це ставлення, володіє системою елементарних мистецьких знань, адекватно сприймає художні твори, здатна збагнути та виразити власне ставлення до мистецтва, прагне та вміє здійснювати творчу діяльність у мистецькій сфері. Естетичне виховання спрямоване на розвиток у зростаючої особистості широкого спектра почуттів — здатності збагнути та виразити власне ставлення до мистецтва.

Важливим є сприймання об'єктів довкілля як естетичної цінності, ерудиція у галузі мистецтва (володіння системою елементарних мистецьких знань, понять, термінів, адекватне сприйняття художніх творів, творча діяльність в мистецькій сфері), власний погляд на світ, здатність радіти за інших як ознака духовної зрілості.

Використовуючи мистецтво як основний чинник естетичного виховання, педагоги школи враховують вікові особливості школярів: відкритість учнів початкової школи до сприймання художніх творів, їхню емоційну мобільність та готовність з насолодою виконувати творчі завдання; концентрацію підлітків на пізнанні свого внутрішнього світу, а отже, використанні мистецтва як засобу духовного становлення, що проходить шлях від почуттєвого сприймання до осмислених естетичних дій; усвідомлення старшокласниками (вік, коли почуття набувають якісно нового характеру, переживання стають змістовнішими і доволі глибоко впливають на емоційне сприйняття життя) того факту, що мистецтво безпосередньо пов'язане з життям народу, його культурою. З цією метою у школі діють гуртки та заняття за інтересами художньо-естетичного напрямку: «Дивосвіт фантазії», «Модельовання іграшок-сувенірів», «Флористика та фітодизайн інтер'єру», художня самодіяльність, фотосправа. У 2020/2021 навчальному році учні брали активну участь у міських і обласних онлайн-фестивалях «Повір у себе». Крім того, відповідно до плану роботи школи та індивідуальних планів класних керівників, вихователів, керівників гуртків, педагога-організатора, проведено цілий ряд свят, вечорів відпочинку, виставок, конкурсів та інших заходів, які висвітлювалися на сайті школи. Упродовж року учні під керівництвом вихователів і класних керівників відвідали багато цікавих заходів на рівні міста і області. Проводилися екскурсії по місту, у музеї, театри, кінотеатри, етноцентри, на виставки. Вихованці подорожували визначними місцями рідного краю. У зв'язку з карантинними обмеженнями, проводилися віртуальні екскурсії визначними місцями України.

З метою економічного виховання школярів та формування лідерських здібностей учні школи продовжують вивчати азбуку споживача. Набуті знання, вміння і навички вони демонструють під час творчих звітів класних керівників і вихователів.

У школі продовжує свою діяльність учнівська організація «Інтерешко» (7-12 класи) та дитяче об'єднання «Стежина» (підготовчі-6 класи). Упродовж навчального року учнівське самоврядування організує різноманітні заходи благодійницького, розважального та пізнавального характеру, залучає учнів до активної участі у громадському житті школи, а також регулює деякі аспекти шкільного життя. Діяльність органів учнівського самоврядування підпорядкована обласній Програмі національного виховання учнівської молоді та Основним орієнтирам виховання учнів 1-11 класів ЗНЗ. У зв'язку з цим робота органів учнівського самоврядування спрямовується на реалізацію відповідних програм, тобто на виховання загальнонавчаних ціннісних ставлень